

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8066713>

Парафійник Н.І., канд.філос.наук, доц.

*Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців

Розбудова правової держави в нашій країні надає кожній людині реальне право на власну думку, на діалог, на раціональну суперечку. Новий комунікативний простір потребує рівноцінних співрозмовників, які не залежать один від одного й можуть відстоювати в активних комунікативних процесах власну позицію. Успішна діяльність підприємства, установи значною мірою залежить від ефективності її як зовнішніх, так і внутрішніх комунікацій. Зовнішні комунікації передбачають налагодження зв'язків з органами державної влади, громадськістю, постачальниками, інвесторами, споживачами. За допомогою зовнішніх комунікацій формується та підтримується імідж підприємства, установи. Внутрішні комунікації забезпечують зв'язки між підрозділами, комунікацію усередині підрозділів по рівнях виробництва і управління, міжособові комунікації, неформальні комунікації, що є частиною виробничо-господарської діяльності. Важливу роль у цьому процесі відіграють усні комунікації. Сьогодні ділові збори й наради все частіше проводяться у формі дискусій.

Спілкування людей між собою – це надзвичайно складний процес. Основні причин появи деструктивних елементів у процесі спілкування: стереотипно-догматичне мислення, нетерпимість до чужої думки, егоїзм, амбіційність, категоричність суджень, нездатність іти на компроміс, небажання поступатися власними інтересами. Труднощі, які виникають у спілкуванні, можуть бути спричинені недостатнім самоконтролем, невмінням впоратися з перевантаженням, імпульсивністю, агресивністю тощо. Часто співрозмовники не можуть чітко сформулювати свою позицію, побудувати аргументацію, критикувати позицію супротивника, знайти елементарні помилки як у своїх висловлюваннях, так і у висловлюваннях опонента, не володіють прийомами ведення різноманітних суперечок тощо. Саме через спілкування відбувається сприймання й розуміння людьми одне одного, лідерство й керівництво, згуртованість і конфліктність, міжособистісні взаємини. Надзвичайно важливим є вміння створювати позитивний

комунікативний клімат, який допомагає встановлювати контакт і відносини у процесі спілкування.

Невміння спілкуватися з оточуючими дуже часто стає однією з вирішальних причин звільнення або неприйняття на роботу. Семеро із десяти звільнених працівників залишають свою посаду не через те, що не впоралися зі своїми обов'язками, а через конфлікти зі співробітниками та керівниками. Восьмеро людей із десяти не проходять попередньої співбесіди з роботодавцями під час прийняття на роботу через відсутність у потенційних працівників навичок ефективного спілкування. Представникам різних спеціальностей часто бракує вміння слухати та розуміти одне одного, відсутні знання культури дискусії й навички налагодження ефективної комунікації. Неefективність у спілкуванні пов'язана з повною або частковою відсутністю певних комунікативних умінь.

Молоді фахівці повинні вміти встановлювати контакт із співрозмовником, правильно будувати бесіду, вислухати й зрозуміти співрозмовника, адекватно та повноцінно сприймати й оцінювати себе, інших людей, аргументовано відстоювати власну точку зору, розв'язувати конфліктні ситуації. Ще в студентські роки майбутнім фахівцям потрібно розвивати особистісні якості та уміння, наявність яких сприяє ефективній професійній діяльності, тобто формувати комунікативну компетентність. Комунікативна компетентність – це здатність встановлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певна сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Виділяють такі складові комунікативної компетентності: орієнтованість у різноманітних ситуаціях спілкування, спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням завдяки розумінню себе й інших при постійній видозміні психічних станів, міжособистісних відносин і умов соціального середовища; готовність і уміння будувати контакт з людьми; знання, уміння й навички конструктивного спілкування.

Комунікативна компетентність є необхідною складовою комунікативної культури. Комунікативна культура – це сукупність знань у сфері спілкування, досвіду реалізації умінь організації оптимальної взаємодії, досвіду спілкування з іншими людьми. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми. Цей досвід набувається не тільки в процесі безпосередньої взаємодії, а також опосередкованої, у

тому числі з літератури, театру, кіно, з яких людина отримує інформацію про характер комунікативних ситуацій, особливості міжособистісної взаємодії та засоби їх вирішень. У процесі опанування комунікативною сферою людина запозичує з культурного середовища засоби аналізу комунікативних ситуацій у вигляді словесних і візуальних форм.

Важливу роль у формуванні комунікативної компетентності відіграють дисципліни, які дають знання з теорії та практики комунікації. Практичні заняття з цих дисциплін усе частіше проводяться у формі тренінгів. Комунікативні тренінги, які проводяться на практичних заняттях, включають тренінги на розвиток активного слухання, на розвиток знання невербальних засобів спілкування. Рольові тренінги передбачають оволодіння навичками спілкування в різних ситуаціях. У ході виконання практичних завдань студенти навчаються застосовувати знання теорії комунікації в практичних ситуаціях, оволодівають вміннями й навичками встановлення та підтримання контактів у різних сферах і ситуаціях взаємодії; переконливо викладати свої думки різноманітними техніками ефективної комунікації; удосконалюють вміння й навички дискусії, використовуючи різні способи аргументації та презентації своєї думки; удосконалюють вміння вести діалог із співрозмовниками, дотримуючись правил мовленнєвого етикету. Під час тренінгів учасники працюють над помилками, які вони допускають у процесі спілкування. Це дає змогу шукати ефективні форми взаємодії та не боятися «поразки».

У сучасних умовах фахівці будь-якої сфери діяльності, виконуючи службові обов'язки, залучені до комунікації. Для того, щоб бути затребуваними на ринку праці, майбутнім фахівцям необхідно знати моделі й теорії, що пояснюють різні комунікації (міжособистісні, масові та організаційні), а також вміти на практиці використовувати знання й навички ефективного ділового спілкування. Формування комунікативної компетентності особливо є актуальним завданням для широкого кола майбутніх фахівців, професійна діяльність яких пов'язана з впливом на людей через різноманітні види комунікацій.